

Nr 85

Av herr Öhman och herr Persson, Helmer, *angående utredning av näringslivets betingelser i Bohuslän, m. m.*

Den dominerande frågan för stora delar av Bohuslän och dess befolkning har under många år varit sysselsättningsfrågan. Trots flera år av goda konjunkturer i vårt land har svårigheterna att skaffa arbete och utkomst i vissa delar av Bohuslän varit påfallande stora. Nu sedan de dalande konjunkturerna blivit markanta också i vårt land har sysselsättningssvårigheterna för Bohusläns befolkning blivit allt besvärligare att bemästra.

Sysselsättningsproblemen i Bohuslän är inte av senare datum. De ligger årtionden tillbaka i tiden. Dessa löses inte med beredskapsarbeten. *Vad Bohuslän behöver är industrier.*

Sedan tiotals år tillbaka avfolkas Bohusläns mellersta och norra delar och kvar blir samhällen, som i stort sett endast fyller uppgiften som bad- och semesterorter under några sommarveckor. Det är en beklämmande syn att bevittna den industrifattigdom, som är rådande i så gott som hela norra och mellersta Bohuslän. Under det att Norges mest industrialiserade bygd ligger på andra sidan gränsen till Bohuslän med ett sjudande industriellt liv, råder på svenska sidan den industriella dödens stillhet. Här har vi en bygd med omfattande arbetslöshet, som sedan årtionden tillbaka fått se sin ungdom försvinna till andra delar av landet.

Det är inte endast den bohuslänska stenhuggarkåren, som har haft att kämpa med omfattande sysselsättningssvårigheter. Även småbrukarna har stora sysselsättningsproblem. Vi hänvisar härvid till den omfattande utredning, som gjorts av statistiska centralbyrån, utarbetad på uppdrag av länsstyrelsen och i samråd med RLF, hushållningssällskapet och jordbruksutredningen. Denna utredning visar, att behovet av sysselsättning vid sidan av jordbruket är påfallande stort för småbrukarbefolkningen såväl å kustöarna som i skogsområdena. Enligt denna utredning är levnadsstandarden bland denna befolkning påfallande låg. Enligt utredningen är det industriarbete, som denna befolkning måste ha vid sidan av arbetet vid gården.

Fiskerinäringen visar sig år från år allt mindre lönsam och den omfattande fraktfart som tidigare under åren bedrevs av kustbefolkningen är nu i stort sett lokaliserad till några samhällen.

Senare tids nedgång i konjunkturerna har ytterligare försämrat sysselsättningen i Bohuslän. Om några månader kommer en fabrik, som i Uddevalla sysselsatt 130 man, att helt upphöra med driften och personalen har fått meddelande om avsked.

Vid Skandiaverken i Lysekil har redan 135 anställda fått mottaga uppsäg-

ningar och inom kort är de arbetslösa. I Lysekil frågar man sig när den tiden är inne då hela styrkan vid Skandiaverken får lämna arbetsplatsen, vilket innebär något av en katastrof för staden, då de avskedade inte under nuvarande omständigheter kan beredas arbete på orten. Dylika avskedanden drar med sig arbetslöshet även på andra områden, exempelvis inom byggnadsbranschen.

Frågan om sysselsättningen i Bohuslän borde egentligen inte vara ett så stort problem. I länet finns betydande råvarutillgångar och det finns stora möjligheter att uppföra industrier, som baserar sig på dessa.

För att sysselsättningsfrågorna skall kunna lösas på rätt sätt i Bohuslän måste statliga myndigheter ingripa. Att samhället sist och slutligen måste anlitas visade krisen vid Uddevallavarvet under februari—mars förra året. Utan samhällets stöd och ingripande skulle säkerligen vid detta aktuella tillfälle tusentals bohuslänningar ha gjorts arbetslösa. Vad detta skulle ha inneburit av svårigheter för stora delar av Bohuslän står klart för en var.

För en industrialisering av Bohusläns mellersta och norra delar krävs en omfattande utbyggnad och modernisering av kommunikationsnätet. Bohuslän har stor brist på tidsenliga kommunikationer, som är en av förutsättningarna för en allsidig utbyggnad av näringslivet. Hit hör broar, färjeförbindelser och tidsenliga vägar.

Bättre kommunikationer av stor betydelse

Ordentliga kommunikationsförhållanden mellan exempelvis Lysekil och Stenungsund skulle med flera mil förkorta resvägen söderut. Detta kräver dock en tidsenlig färjeförbindelse mellan Lysekil och Fiskebäckskil, bro Lunnevik—Källvik, tidsenlig landsväg fram till Nötesund samt en storbro över Nötesund.

Då storbron Stenungsund—Tjörn skulle byggas förutsattes även en storbro vid Nötesund. Nu tycks man vara inställd på ett provisorium vid Nötesund. Att ge bron vid Skåpesund mellan Orust och Tjörn samma kapacitet som storbron vid Stenungsund synes självklart. Nu fyller denna bro på långt när inte de anspråk som måste ställas.

En tidsenlig bilfärja mellan Klädesholmen och Tjörn är helt i linje med tidens krav. På Klädesholmen finns inte mindre än ett 20-tal konservfabriker, vilka sysselsätter ca 270 anställda. Klädesholmen är därför i hög grad i behov av en färjeförbindelse. Frågan har också utretts under ett tjugotal år. Nu sedan storbron vid Stenungsund över till Tjörn blivit verklighet bör också en tidsenlig bilfärja ordnas Klädesholmen—Tjörn.

Broförbindelse Smögen—fastlandet är nödvändig. Nu finns endast en färjeförbindelse. Hur överbelastad denna är framgår av följande siffror. Från mars till december 1958 fraktades vid denna färjeled 200 000 personer, 46 000 personbilar, 6 000 taxibilar, 7 000 lastbilar, 128 bussar samt 21 569 cyklar och mopeder.

En motorväg genom norra Bohuslän och Dalsland skulle ha stor betydelse för den industriella utvecklingen i såväl Bohuslän som Dalsland.

Det sedan långa tider tillbaka utlovade brobygget vid Jordfallet har ställts på framtiden, återigen av ekonomiska skäl, denna gång under motivering, att en tunnelförbindelse kommer att visa sig mera fördelaktig.

Ovannämnda brister i fråga om kommunikationsförhållandena är endast en liten del av vad som kan anföras som de mest aktuella för att Bohusläns näringsliv skall allsidigt kunna utvecklas.

Svårigheterna beträffande utbyggnaden av kommunikationsnätet beror i största utsträckning på alltför knappa statliga anslag. De statliga anslagen till kommunikationerna i Bohuslän måste, enligt vår mening, väsentligt höjas.

Skogsindustrien kan utbyggas

I likhet med vad som skett i Norrbotten med statliga engagemang inom skogsindustrien bör statsmakterna kunna utnyttjas för en utbyggnad av massaindustrien i norra Bohuslän.

Norra Bohuslän är i stort sett utan industrier. Gatstensindustrien, som tidigare var den dominerande i denna del av landskapet, ger i dag inte tillräcklig sysselsättning. Men här finns en annan råvara vid sidan om graniten att exploatera. På andra sidan gränsen och i omedelbar närhet dominerar pappers- och massaindustrien. Där finns en av Norges rikaste industribygder. I norra Bohuslän skulle mycket väl en massaindustri kunna förläggas. Råvaran finns, skogen ligger alldeles inpå. Havet och hamnar finns i omedelbar närhet. Ett naturligt uppland utgör i detta avseende Dalsland. Även där råder omfattande arbetslöshet.

Anläggningar för djupfrysning

En annan industri, som skulle kunna utvecklas till storindustri, byggd på Bohusläns naturliga råvara, fisken, är industri för djupfrysta fiskfiléer. År från år blir den djupfrysta fisken alltmer populär bland landets husmödrar, men 70 procent av denna vara importeras, framför allt från Norge.

Bohuslän med sin relativt goda tillgång på lämplig fisk borde vara ett naturligt område för dylika industriella anläggningar. Anläggningar för djupfrysta fiskfiléer skulle också ge inkomst och bärgning åt en fiskarbefolkning, som nu i rätt stor utsträckning lever under knapphetens kalla stjärna. Bohusläns inomskärsfiskare skulle även ha den största nytta av en dylik anläggning. För upprättandet av dylika fabriksanläggningar hör såväl staten som K. F. och fiskarnas egna organisationer göras intresserade.

Dessa fabriksanläggningar skulle även vara en verklig tillgång för småbrukarna i kustområdet. Som bekant är de bohuslänska jordarna särdeles lämpade för frukt och bärödlingar. Rationella bärödlingar skulle ge goda skördar av bär, som jordgubbar, hallon, vinbär etc. för djupfrysning i sådana anläggningar, som med fördel kunde användas under den hektiska bärssäsongen då fisket har sin nedgångsperiod.

Valsverk för vitplåt

En annan möjlighet att skapa sysselsättning är upprättandet av ett valsverk för vitplåt.

Vårt lands fabriker för bleckemballage ligger i stort sett i Bohuslän, närmare bestämt i Lysekil. Råvaran, vitplåten, importeras från England, Tyskland, Frankrike eller Amerika. Omkring 12 000 ton vitplåt per år importeras över Gullmarskajen i Lysekil.

I denna bygd med omfattande sysselsättningsvårigheter skulle ett plåtvalsverk bidra till att lösa sysselsättningsproblemen. Därtill skulle vitplåten väsentligt förbilligas om den framställdes inom landet. Att ett dylikt plåtvalsverk förlades i omedelbar anslutning till förefintliga fabriker, som är denna varas avnämare, synes fullt naturligt.

Ett dylikt plåtvalsverk bör dock inte begränsa sin tillverkning till endast vitplåten utan kan med fördel även producera annat slag av bleckplåt — svartplåt — för att därmed göras ännu mera räntabelt.

Stöd åt fiskerinäringen

Sedan urminnes tider har fisket varit en naturlig sysselsättning i Bohusläns kustområden. Det har varit och är ett strävsamt liv för fiskarbefolkningen, hårt och många gånger med livet som insats. Trots svårigheterna blir denna sysselsättning allt mindre lönsam. Det gäller inte endast inomskärsfisket utan även det fiske som bedrivs på mera avlägsna vatten. Allt längre bort till främmande vatten går fiskarna, ända till Ishavet, för att söka nya fångstplatser. Det kan inträffa att detta hårda och riskfyllda arbete inte ens ger en inkomst, som klarar utgifterna för drivmedel och proviant.

Stormar förstör redskapen, isen kan om vintrarna orsaka långa uppehåll i fisket, med mycket kännbar inkomstminskning.

För exempelvis bönderna i vårt land lämnar statsmakterna ekonomiskt stöd i olika former vid fetslagen skörd. Vid stormar som hindrar fisket, som förstör redskapen, vid ishinder under långa tider som väsentligt försämrar fiskets lönsamhet har fiskarbefolkningen inga som helst möjligheter att påräkna statligt stöd. För undertecknade synes det som en gård av rättvisa mot fiskarbefolkningen att denna kommer i paritet med bönderna i detta avseende.

För att fisket skall kunna bedrivas rationellt och lönsamt måste redskapen undan för undan moderniseras, båtarna göras större och mera tidsenliga, då fisket om det skall bli lönsamt måste bedrivas på alltmer avlägsna vatten. Den njugghet som statsmakterna visat i fråga om lånemöjligheter för nyanskaffning av båtar och redskap utgör ett hinder för en utbyggnad och modernisering av den bohuslänska fiskeflottan. I detta fall bör de statliga lånemöjligheterna göras mindre restriktiva. En utbyggnad av Bohusläns fiskehamnar skulle vara av väsentlig betydelse för fiskerinäringens utveckling, samtidigt som dessa utbyggnader skulle skapa arbetstillfällen för den arbetslösa befolkningen.

Fraktfarten har under tidigare år varit en omfattande inkomstkälla för Bohusläns kustbefolkning. Allteftersom det gamla småbåtstonnaget blivit gammalt och uttjänt, försvinner alltmera fraktfarten som näringsgren. Endast enstaka orter i Bohusläns kustområden kan numera sägas ha en fraktflotta att tala om, men fraktfarten borde återigen kunna bli en framträdande näringsgren för länets kustbefolkning.

Stenindustrin bör utvecklas

Även om gatstenen i konkurrens med andra vägbeläggningsmedel fått se sig slagen kommer den bohuslänska graniten att bevara sitt värde, framför allt då det gäller framställningen av kantsten, fin- och byggnadssten.

De stenhuggare i Bohuslän, som är sysselsatta med framställning av fin- och byggnadssten, är synnerligen intresserade av att statliga och kommunala byggnader i större utsträckning smyckas med den vackra, förädlade bohusgraniten, som är berömd över hela världen. Småsnålhet och besparingsåtgärder från samhällets sida får inte leda till att arkitekterna »ritar bort» den bohuslänska graniten till förmån för ersatzmaterial. Graniten ställer sig billigare i längden och fordrar i stort sett intet egentligt underhåll. Därtill har den förädlade graniten sitt egenvärde ur konstnärlig synpunkt. En skicklig och kunnig yrkeskår får inte helt försvinna. Vårt land behöver den.

Då det gäller exporten av den bohuslänska graniten var exempelvis Tyskland före andra världskriget en av de större importörerna. Säkerligen skulle dessa gamla goda affärsförbindelser kunna återupprättas till förmån för sysselsättningen i Bohuslän.

Det ovan anförda är endast några av de näraliggande frågor som gäller utvecklingen av Bohusläns näringsliv för att skapa arbete åt en befolkning som sedan årtionden fått kämpa med omfattande sysselsättningssvårigheter.

Objektivt sett borde Bohuslän med sitt geografiska läge, sina ändamålsenliga och i regel isfria hamnar året om, med sitt milda klimat, med sina naturliga råvaror, med sitt stora och naturliga »uppland», som Värmland, Dalsland och stora delar av Västergötland utgör, ha de största möjligheter att hävda sig då det gäller sysselsättning åt länets befolkning. Det gäller att på ett effektivt sätt exploatera dessa förutsättningar.

Det är inte ödesbestämt att Bohusläns befolkning även i fortsättningen skall behöva kämpa med de största sysselsättningssvårigheter och få bevittna ungdomens avflyttning till andra delar av landet där bättre möjligheter till arbete och utkomst föreligger. Den bohuslänska ungdomen vill helst stanna kvar i den bygd som sett den födas.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en allsidig utredning av näringslivets betingelser och den fram-

tida folkförsörjningen i Bohuslän, att därvid i denna motion framförda synpunkter beaktas samt att förslag i anslutning därtill skyndsamt framlägges för riksdagen.

Stockholm i januari 1959

Gunnar Öhman

Helmer Persson